

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เสือโคร่งจัดว่าเป็นเสือที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาเสือทั้งหมด เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับการขนานนามว่าจ้าวป่าแห่งพงไพร เสือโคร่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่อำนวยการประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อมวลมนุษยชาติ ในอดีตมีเสือโคร่งอยู่จำนวนมากตามป่าธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเสือโคร่งในธรรมชาติได้ลดลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการที่สำคัญ คือ การทำลายป่าไม้ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของเสือโคร่ง และการล่าเสือโคร่งเพื่อการค้าทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งการที่มนุษย์ได้นำเสือโคร่งมาใช้ประโยชน์มากเกินไปเกินกว่าศักยภาพของเสือโคร่งในธรรมชาติที่จะเพิ่มจำนวนขึ้นมาทดแทน หรือสนองความต้องการของมนุษย์ได้เพียงพอ อีกทั้งมนุษย์เองก็ยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมและการอนุรักษ์เสือโคร่งอย่างจริงจัง ย่อมส่งผลให้เสือโคร่งมีจำนวนลดลงจนอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการค้าเสือโคร่งในระดับระหว่างประเทศ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆ ในระดับพหุภาคี โดยมีจุดประสงค์เพื่อควบคุมการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าหายากเป็นสำคัญ โดยเน้นทรัพยากรสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือถูกคุกคามทำให้มีปริมาณร่อยหรอจนอาจเป็นเหตุให้สูญพันธุ์ โดยอนุสัญญา CITES ได้กำหนดวิธีการควบคุมโดยแบ่งชนิดพันธุ์ต่างๆออกเป็น 3 บัญชี ซึ่งเสือโคร่งจัดอยู่ในชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 โดยในแต่ละบัญชีจะมีความเข้มงวดของมาตรการในการควบคุมต่างกัน โดยแบ่งตามสถานะของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าแต่ละชนิดว่า เป็นชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามจนใกล้จะสูญพันธุ์มากน้อยเพียงใด แต่อนุสัญญา CITES เป็นการควบคุมการค้าระหว่างประเทศ จึงไม่มีสภาพบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสัตว์ป่าภายในรัฐภาคีโดยตรง นอกจากนี้รัฐภาคีจะได้นำหลักการตามอนุสัญญา CITES ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในรัฐของตน ดังนั้น เมื่อปรากฏว่ามีการปฏิบัติเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศทำให้สัตว์ป่าเข้าไปในรัฐได้แล้ว ขั้นตอนการปฏิบัติต่อสัตว์ป่าต่อไปจึงเป็นเรื่องของกฎหมายภายในรัฐนั้นๆ

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CITES ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ซึ่งการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทยนั้นส่งผลทำให้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อบังคับของอนุสัญญา จึงได้มีการตรากฎหมายขึ้นใหม่คือ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ในพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการนำเข้า ส่งออก นำผ่าน นำเคลื่อนที่ซึ่งสัตว์ป่า และด่านตรวจสัตว์ป่าซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญา CITES รวมทั้งการออกระเบียบและกฎกระทรวงในการคุ้มครองสัตว์ป่าให้สอดคล้องกับอนุสัญญา

อย่างไรก็ดี แม้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 จะได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญา CITES แล้วก็ตาม แต่การลักลอบค้าเสือโคร่งก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องทั้งในเมืองและตามแนวชายแดนภายในประเทศและระหว่างประเทศ จากสภาพปัญหาเช่นนี้ จะเห็นได้ว่าการศึกษาถึงหลักการต่างๆในอนุสัญญา และการศึกษาถึงมาตรการต่างๆในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 จึงมีความสำคัญเพื่อจะทำให้เราทราบว่า มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทยมีความเหมาะสมหรือไม่ มีปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาสถานการณ์ทั่วไปและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับเสือโคร่งในประเทศไทย
2. ศึกษาอนุสัญญา CITES ซึ่งมีหลักการในการควบคุมการค้าเสือโคร่ง เพื่อนำมาวิเคราะห์กับสภาพปัญหาในกฎหมายไทย

3. ศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ในหลักเกณฑ์ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมการค้าเสือโคร่งในประเทศไทย จึงนำไปสู่แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและการปฏิบัติอันเหมาะสมสำหรับประเทศไทยต่อไป

1.3 สมมติฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่งโดยตรง ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ และไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้การควบคุมการค้าเสือโคร่งตามอนุสัญญา CITES ไม่มีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทย หลักการที่สำคัญของอนุสัญญา CITES และการปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญา CITES ของประเทศไทยที่เกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่ง โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่อนุวัติการตามอนุสัญญา CITES รวมทั้งศึกษาถึงมาตรการต่างๆ ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวด้วย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาแบบวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาจากหนังสือและบทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตั๋วบทกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทราบถึงสถานการณ์ทั่วไปและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการค้าเสือโคร่งในประเทศไทยในปัจจุบัน
2. ทราบและเข้าใจในแนวคิดและหลักการต่างๆ ของอนุสัญญา CITES
3. ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535
4. ทราบว่ามีมาตรการในการควบคุมการค้าเสือโคร่งที่สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญา CITES หรือไม่เพียงใด
5. ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการควบคุมการค้าเสือโคร่งของประเทศไทย เพื่อได้แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีความเหมาะสมต่อไป